

การพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ Development of water hyacinth handicrafts vocational training program for senior citizens

นิตยา ทวีชีพ^{a,*} ทิพย์วัลย์ สุรินยา^b และพนมพร พุ่มจันทร์^b

Nittaya Taweecheep^{a,*}, Tippavan Surinya^b and Panomporn Phoomchan^b

^a โครงการปริญญาควัฒน์บัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900
Doctoral Program in Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

^b ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Psychology, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand

ARTICLE INFO

Article history:

Received 18 May 2015

Received in revised form

29 July 2015

Accepted 31 July 2015

Keywords:

senior citizens,
vocational training program,
water hyacinth handicrafts

ABSTRACT

This study aimed to develop a water hyacinth handicrafts vocational training program for senior citizens and to test the adoption of the program. Both qualitative and quantitative approaches were used. The samples were 62 key informants, including water hyacinth handicrafts specialists, practitioners, and scholars in Chakkarat sub-district, Chakkarat district, Nakhon Ratchasima province, Thailand. Data collection consisted of tests, questionnaires, in-depth interviews, and focus group discussions. The statistics for the analysis of quantitative data were the mean, standard deviation, and a paired-samples t-test. The analysis of qualitative data was based on content analysis. It was found that the water hyacinth handicrafts vocational training program for senior citizens met the needs of the senior citizens as they could apply it in their daily life and as a part-time job to sustainably generate income for themselves, their families, communities, and society. In addition, after attending the water hyacinth handicrafts vocational training program, the senior citizens had more knowledge and skills than before the training. It was also found that product quality was high and the program rated as very highly satisfying.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาารูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อทดสอบการใช้รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่ม

ตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 62 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มนักวิชาการงานจักสานหัตถกรรมผักตบชวา ในตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบ แบบสอบถาม แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก และแนวทางการประชุมสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

* Corresponding author.

E-mail address: nittaya_taw9947@hotmail.com

มาตรฐาน และ Paired-Samples t-test และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุมีความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างยั่งยืน และหลังการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะการปฏิบัติงานสูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา นอกจากนี้ยังพบว่า คุณภาพผลงานโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโครงการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ หัตถกรรมจากผักตบชวา

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยถือได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากวิทยาการทางการแพทย์และสาธารณสุขได้พัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การบำบัด รักษา ป้องกันโรคภัยต่างๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้คนชราที่มีอายุยืนยาว มากขึ้น และกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบไม่ทันตั้งตัว โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือในจังหวัดนครราชสีมา อันดับจำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้น ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศไทย จากร้อยละ 6.8 ในปี พ.ศ. 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ในปี พ.ศ. 2550 เป็นร้อยละ 12.2 ในปีพ.ศ. 2554 และเป็นร้อยละ 14.9 ในปี พ.ศ. 2557 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีคุณภาพการศึกษาต่ำหรือสำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาเฉลี่ยสูงสุดร้อยละ 36.1 ขาดการเตรียมตัวเข้าสู่ผู้สูงอายุ อีกทั้งความเสื่อมของร่างกายทำให้ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพและจิตใจ (ชุดิเดช และคณะ, 2554) ประกอบกับการ

เปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม และวัฒนธรรมของประเทศที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งถูกทอดทิ้ง รวมถึงการไม่มีอาชีพเสริมรองรับ หากไม่ได้ประกอบอาชีพหลักแล้วมักจะว่างงาน อันส่งผลให้รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า หรือไม่มีความสำคัญในครอบครัว และสังคม

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ผู้สูงอายุต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ เพื่อไม่เป็นภาระของสังคมในระยะยาว โดยผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ยังคงมีความต้องการทำงาน เพราะต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และต้องการรายได้ (ภูมิจิตร์, 2554) อีกทั้งทรัพยากรผักตบชวาในตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนมากและหาได้ง่ายในท้องถิ่น จึงสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสวยงาม มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยที่โดดเด่น และพัฒนาส่งเสริมให้เกิดผลิตภัณฑ์จากหัตถกรรมผักตบชวาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น หากมีการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ส่งเสริมในการฝึกอบรมอาชีพงานหัตถกรรมผักตบชวาแก่ผู้สูงอายุในชุมชน จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้อรรถ ความเชี่ยวชาญ และการตระหนักในการเห็นคุณค่าของตนเอง และบทบาททางสังคมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการช่วยส่งเสริมสถานภาพของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในแง่เศรษฐกิจ และเป็นการลดภาระการพึ่งสมาชิกของครัวเรือนที่อยู่ในวัยทำงาน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังมีการดำรงชีวิตทางสังคมโดยที่มีได้อยู่อย่างโดดเด่น ทำให้ชีวิตของผู้สูงอายุที่มีที่อยู่ในสังคมต่อไป (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542) งานวิจัยนี้เป็นการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอาชีพ รวมถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเพื่อเผยแพร่แนวความคิดให้เยาวชนรุ่นหลัง และสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ นำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนต่างๆ สู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ
หัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ
2. เพื่อทดสอบการใช้รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ
หัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดของทฤษฎีทางชีววิทยา ทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีทางสังคมวิทยา มาเป็นกรอบในการดำเนินโครงการวิจัย ดังนี้

ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory)

ตามหลักการนักทฤษฎีทางชีววิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุมองว่า เมื่อความชราภาพมาถึงร่างกายของคนเราก็จะเริ่มอ่อนล้าและอ่อนแอต่อปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามา ส่งผลให้กระบวนการเผาผลาญของร่างกายได้รับผลกระทบ เกิดการหยุดชะงัก และสูญเสียความยืดหยุ่น แดก และสึก ขาดง่ายขึ้น ประกอบกับการทำงานของหลอดเลือด และอวัยวะต่างๆ มีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ส่งผลให้ระบบภูมิคุ้มกันเกิดข้อผิดพลาด และมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคต่างๆ เช่น โรคสมองเสื่อม โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจหรือหลอดเลือด และการเกิดต่อในดวงตา ซึ่งร่างกายจะสะสมความเสียหายที่เกิดจากอนุมูลอิสระมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะประสิทธิภาพของระบบต่อต้านของร่างกายนั้นสวนทางกับอายุที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง (Bowles, 1981; Erber, 2005; Landsfield, 1995)

ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

หลักการทฤษฎีทางจิตวิทยา กล่าวว่า ผู้ใหญ่ตอนปลายมีความต้องการและความจำเป็นเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ตอนต้นและผู้ใหญ่ตอนกลาง แต่เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิต เช่น สุขภาพไม่ดี ความยากจน การเสียชีวิตของคู่สมรสหรือเพื่อนสนิท และการเกษียณหรือการหย่าร้าง เมื่อคนเกษียณออกจากงาน ก็มักจะถอนตัวออกจากเพื่อนร่วมงาน

และกิจกรรมต่างๆ อาจทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลง เกิดความโดดเดี่ยว และในที่สุดแยกตัวออกจากสังคม ซึ่งการดำเนินกิจกรรมทางสังคมที่จัดขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น พบปะสังสรรค์กับเพื่อน เข้าร่วมชมรม ทำงานอาสาต่างๆ จะเพิ่มโอกาสทางสังคมให้กับผู้สูงอายุที่ต้องการแทนที่บทบาทของตนเองที่สูญเสียไป (Erber, 2005; Zastrow & Kirst-Ashman, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (2553) ได้ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการมีงานทำแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท พบว่า ผู้สูงอายุยังต้องการทำงาน ต้องการมีสังคม และต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory)

ทฤษฎีทางสังคมวิทยาได้อธิบายถึงบุคคลเมื่อได้เข้าสู่วัยสูงอายุจะต้องมีการปรับตัวในสังคมต่างๆ หลายอย่างที่ไม่ใช่บทบาทเดิมของตนมาก่อน เช่น การละทิ้งบทบาททางสังคม การละเว้นจากความผูกพันกับคู่สมรส เนื่องจากการตายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (นพพรธนะ, 2552) ซึ่งสอดคล้องกับ Baoshan and Juan (2011) ได้ศึกษาบทบาทของการสนับสนุนจากครอบครัวและการสนับสนุนจากเพื่อน พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการซึมเศร้า แต่ผลของสถานภาพสมรสเมื่อมีอาการซึมเศร้าจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและจากเพื่อน ส่วน Chao (2011) ได้ทำการศึกษาการประเมินการสนับสนุนทางสังคมและโรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุจีน พบว่า การมีเครือข่ายหรือการติดต่อที่เพิ่มมากขึ้น เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนทางด้านอารมณ์และการเงิน อันนำไปสู่ความพึงพอใจที่สูงขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดโรคซึมเศร้าน้อยลง

ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้เป็นการอธิบายให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งยังมีความสุขทางกาย จิตใจ และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเลือกพื้นที่แบบเจาะจงพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ และจำนวนผู้สูงอายุได้มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุดในประเทศ ประกอบกับผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ตำบลจักราช อำเภอจักราช ซึ่งเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรผักตบชวา ใช้น้ำสดในท้องถิ่นเป็นหลัก จำนวนแหล่งผลิตมาก ประกอบกับภาวการณ์ลงทุน และการมีตลาดรองรับ รวมถึงส่วนใหญ่พบประชากรสูงวัยอายุระหว่าง 60–69 ปี ว่างงาน มีความประสงค์อยากจะทำพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพเสริม ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 60–69 ปี จาก 14 หมู่บ้าน อาศัยอยู่ในตำบลจักราช อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ที่มีว่างงาน มีความประสงค์อยากพัฒนาตนเอง และมีอาชีพเสริม และมีความสนใจในการเข้าร่วมการศึกษานี้ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย กลุ่มอาชีพจักสานของชุมชน เจ้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย จำนวน 15 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ คือ กลุ่มผู้สูงอายุทั้งชายและหญิง จำนวน 42 คน และกลุ่มนักวิชาการงานจักสานหัตถกรรมผักตบชวา จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 62 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) แนวทางการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบทดสอบ และแบบสอบถาม ตลอดจนการสังเกต ใช้วิธีการจดบันทึก และใช้เครื่องบันทึกเทปขนาดเล็ก รวมถึงกล้องถ่ายภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาการฝึก

อบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ กับกลุ่มอาชีพจักสานของชุมชน เจ้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย นักวิชาการงานจักสานหัตถกรรมผักตบชวา และผู้สูงอายุ จำนวน 62 คน และใช้แนวทางการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างรูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ กับตัวแทนกลุ่มอาชีพจักสานของชุมชน เจ้าของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา และนักวิชาการงานจักสานหัตถกรรมผักตบชวา จากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 6 จังหวัดนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 คน ดำเนินการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งถือเป็น คณะผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการฝึกอบรมอาชีพงานหัตถกรรมผักตบชวาไม่น้อยกว่า 10 ปี ประกอบกับเป็นที่รู้จักและยอมรับในกลุ่มคน ตลอดจนปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมอาชีพงานหัตถกรรมผักตบชวา ไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งหน่วยงานราชการและเอกชน นอกจากนี้ใช้แบบทดสอบ และแบบสอบถาม กับผู้สูงอายุ จำนวน 28 คน เพื่อทดสอบการใช้รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แบบทดสอบด้านความรู้ แบบทดสอบด้านทักษะการปฏิบัติงาน แบบทดสอบด้านผลงานหัตถกรรมจากผักตบชวา และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วม โครงการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired-Samples t-test และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ได้สร้างรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพ

หัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมของ Werner and DeSimone (2006) และ Mondy, Noe, and Premeaux (2002) มาประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลรูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสรุปรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ตำบลจักราช เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอจักราชอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอจักราช จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ พบว่า จักราชมีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ และมีวัตถุดิบตามธรรมชาติในท้องถิ่นจำนวนมาก เช่น ผักตบชวา ไม้ไผ่ เลาวัลย์ ต้นกล้วย เป็นต้น ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในตำบลจักราช 14 หมู่บ้าน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ เมื่อมีเวลาว่างหลังจากทำนา ทำไร่ จะมารวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน เช่น กลุ่มทำกระเป๋ากจากเชือกกล้วย กลุ่มจักสานผักตบชวา กลุ่มทำเฟอร์นิเจอร์ และ กลุ่มทอเสื่ออก ซึ่งสมาชิกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมและโอกาสในการพบปะสังสรรค์กัน ทั้งนี้ กิจกรรมฝึกอบรมอาชีพในหมู่บ้านที่จัดขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุในชุมชนมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานจักสานมาจากการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ และมองว่าอาชีพจักสานสามารถเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี แม้พบว่า มีปัญหาทั่วไปด้านสุขภาพทางสายตาอาจจะมองไม่ชัด และทางร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการนั่งทำกิจกรรมเป็นเวลานานๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางชีววิทยา พบว่า เมื่ออายุเพิ่มขึ้นร่างกายของคนเราจะเริ่มอ่อนล้าและอ่อนแอ ส่งผลให้เกิดโรคต่างๆ เช่น โรคสมองเสื่อม โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจหรือ

หลอดเลือด และการเกิดต้อในดวงตา (Bowles, 1981; Erber, 2005; Landsfield, 1995) แต่ปัญหาดังกล่าวก็ไม่เกิดผลทำให้เป็นอุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boulton-Lewis, Buys, and Lovie-Kitchin (2006) ได้ทำการวิจัยการเรียนรู้และศักยภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความสนใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมและสิ่งใหม่ๆ โดยสุขภาพไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้เลย ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความสนใจและต้องการให้ความร่วมมือพัฒนาอาชีพจักสานในชุมชนให้ก้าวหน้าและทันสมัย ตลอดจนหากมีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพที่ตรงกับความต้องการ ได้แก่ สานตะกร้าที่ทำจากผักตบชวาที่หาได้จากลำคลองทั่วๆ ไปของหมู่บ้าน ทำให้ต้นทุนการผลิตน้อย ตลอดจนเป็นการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป ผู้สูงอายุจึงสนใจเข้าร่วมในครั้งนี้ เพราะนอกจากได้พัฒนาตนเองแล้วยังช่วยทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป สอดคล้องงานวิจัยของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2542) ได้ทำการวิจัยโครงการส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือนโดยใช้แรงงานผู้สูงอายุ พบว่า ประเภทของงานจักสานเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุมาก และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ McGehee (1958 อ้างใน สมศักดิ์, 2554) กล่าวว่า ผู้สูงอายุจะมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในการเรียนรู้ตามสิ่งที่ต้องการ และสอดคล้องกับประสบการณ์เดิม และสิ่งที่ได้รับจากการตอบสนองนั้นๆ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Lindeman (1926) ได้นำเสนอว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้จากความต้องการและความสนใจที่สอดคล้องกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียน จึงจะช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และเกิดมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ จากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า รูปแบบฝึกอบรมอาชีพต้องมีความเหมาะสมกับชุมชนที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดในอนาคต และสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ประกอบ

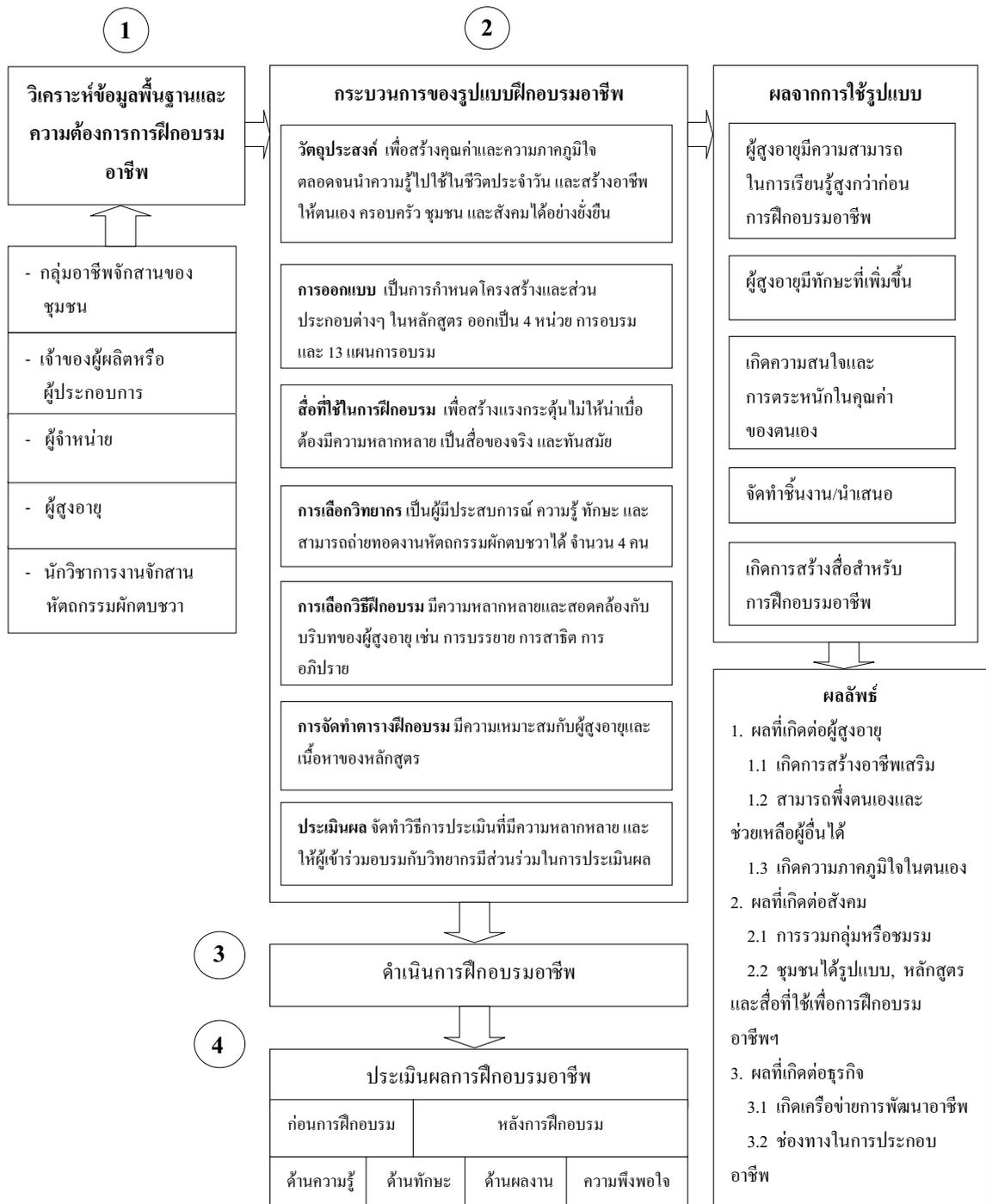
ด้วย (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ ต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ Beebe, Mottet, and Roach (2004) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ที่ตรงต่อความต้องการของบุคคล และนำไปสู่ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (2) การออกแบบหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล กำหนดวัตถุประสงค์ การออกแบบหลักสูตร สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม การเลือกวิทยากรในการฝึกอบรม การเลือกวิธีฝึกอบรม จัดทำตารางการฝึกอบรม และการประเมินผล ควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Du Plessis, Anstey, and Schlumpp (2011) พบว่า หลักสูตรการฝึกอบรมผู้สูงอายุมีข้อควรพิจารณาในการออกแบบหลักสูตรและการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยสิ่งที่สำคัญ คือ การได้ศึกษาและได้ผลิตผลิตกับ การกระตุ้นที่นำเสนอโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยังคงสามารถเรียนรู้ข้อมูลและทักษะใหม่ๆ ได้ ซึ่งการออกแบบนี้จะช่วยสนับสนุนความสุขทางกายและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย (3) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่า ต้องมีความหลากหลายและเหมาะสมต่อการปฏิบัติของผู้สูงอายุ และเป็นสื่อของจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Lynton and Pareek (2011) กล่าวว่า ผู้เข้ารับการอบรมจะมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ให้เกิดพื้นฐานที่ดีและความเข้าใจร่วมกัน ต้องมีการจัดเตรียมเนื้อหาและเอกสารสำหรับการบรรยาย รวมถึงสื่อต่างๆ เช่น สไลด์ รูปภาพ แผ่นใส เป็นต้น (4) การเลือกวิทยากรในการฝึกอบรม พบว่า ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการถ่ายทอดการเรียนรู้งานหัตถกรรมจากฝึกคตบชาว่าได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภิสรา (2554) พบว่า การจัดวิทยากรควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะฝึกอบรม (5) การเลือกวิธีฝึกอบรม พบว่า ต้องเป็นวิธีที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของผู้สูงอายุในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Beebe, Mottet, and Roach (2004) ได้กล่าวว่า วิธีการฝึกอบรมจะต้องพัฒนาวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในฝึกอบรม อาจให้ผู้เรียนผู้ใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากสถานการณ์ต่างๆ การเล่นเกมทบทวน หรือกรณีศึกษา (6) จัดทำตารางการฝึกอบรม พบว่า ต้องมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุและเนื้อหาของหลักสูตรที่ใช้ในการฝึกอบรมอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ (2554) ได้กล่าวว่า การจัดทำตารางการฝึกอบรมควรสอดคล้องกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งสถานที่ และอุปกรณ์ รวมถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการทั่วไปเพื่อให้เป็นไปอย่างมีระบบ และ (7) การประเมินผล พบว่า ต้องมีการประเมินผลที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมและวิทยากรมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วย แบบทดสอบด้านความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมอาชีพ แบบทดสอบด้านทักษะการปฏิบัติงาน แบบทดสอบผลงานหัตถกรรมจากฝึกคตบชา รวมถึงแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากฝึกคตบชา สอดคล้องกับแนวคิดของ Bernardin (2007) กล่าวว่า ประเภทของเกณฑ์ในการประเมินผลการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ประเมินจากปฏิกิริยา ประเมินจากการเรียนรู้ ประเมินจากพฤติกรรม ประเมินจากผลลัพธ์

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร วารสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำมาใช้กำหนดรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากฝึกคตบชาสำหรับผู้สูงอายุ (ดังภาพที่ 1) ซึ่งในทุกขั้นตอนของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากฝึกคตบชา ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการตระหนักถึงความสำคัญกับการฝึกอบรมอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน และเกิดคุณค่าต่อผู้สูงอายุที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป สอดคล้องกับทฤษฎีของ Gagne (1977, p. 339) ได้กล่าวว่า รูปแบบขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ต้องนำไปใช้ในการแก้ปัญหาใน

ชีวิตประจำวันและการทำงาน หรือการประกอบอาชีพ รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นๆ ชุมชน และ

สังคม ซึ่งการฝึกอบรมจะเป็นประโยชน์มาก เพราะได้นำ มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรม จากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ

เป็นขั้นตอนดำเนินการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรม จากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 28 คน โดยใช้ระยะเวลา 3 วัน คือ ระหว่างวันที่ 4-6 กรกฎาคม 2557 เวลา 08.30-16.30 น. ณ ศาลากลางหมู่บ้าน ตำบลจักราช อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ขั้นตอนนี้เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาของรูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรม จากผักตบชวาที่พัฒนาขึ้นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยได้จัดทำคู่มือเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมอาชีพ ตลอดจนแบบประเมินด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านผลงานหัตถกรรมจากผักตบชวา และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมผักตบชวา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธิตรา (2552) กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพให้เกิดการขับเคลื่อนที่นำไปสู่ผลสำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จะต้องพิจารณาถึงผู้เชี่ยวชาญที่มาทำการฝึกอบรม โดยต้องมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องฝึกอบรมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ ในการดำเนินกิจกรรมทำให้เห็นว่าผู้สูงอายุให้ความสนใจและมีความตั้งใจเรียนรู้การฝึกอาชีพหัตถกรรมผักตบชวา อาจเนื่องจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทในชุมชน หรือต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของผู้สูงอายุ ตลอดจนมีความใกล้เคียงกับประสบการณ์หรือความต้องการของผู้สูงอายุ ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้มา

พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลรูปแบบฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ

หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมอาชีพให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพทำแบบทดสอบ ด้านความรู้ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านผลงานหัตถกรรมจากผักตบชวา และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา พบว่า หลังการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา ผู้สูงอายุมีความรู้สูงขึ้นกว่าก่อนการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 1) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการฝึกอบรมวิชาชีพทางไกลแบบสองทาง พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการฝึกอบรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบและในทิศทางเดียวกันตามความต้องการหรือประสบการณ์ของผู้สูงอายุ ตลอดจนบริบทของชุมชน อีกทั้งได้มีการประเมินผลคุณภาพในเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง ประกอบกับการจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพมุ่งเน้นในการฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ซึ่งเป็นชุมชน ทำให้เกิดความสะดวกต่อการเดินทางมาร่วมกิจกรรม และวิทยากรเป็นคนในท้องถิ่น จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เข้าฝึกอบรมอาชีพมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจในการรับการถ่ายทอดความรู้อย่างไม่ตึงเครียด และรู้สึกสนุกสนานที่ได้มีโอกาสในการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้านมากขึ้น จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ของผู้สูงอายุมิพัฒนาการที่ดีขึ้น

ตารางที่ 1 ความรู้ของผู้สูงอายุก่อนและหลังการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา

(n = 28)

ผลการเปรียบเทียบ	\bar{X}	S.D.	t	df	p
ก่อนการฝึกอบรม	42.29	2.98	-14.789	27	.000
หลังการฝึกอบรม	47.43	1.60			

ด้านทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า ทักษะการปฏิบัติงานของผู้สูงอายุในการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี (2554) ที่พบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีทักษะ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในงานจักสานของชุมชนมาก่อน ประกอบกับงานหัตถกรรมผักตบชวาเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นและใกล้ตัวกับผู้สูงอายุ เมื่อลงมือปฏิบัติจริงจึงเกิดความรู้สึกไม่กังวล และมีความสุขจากการเรียนรู้ปฏิบัติจริง

ด้านผลงานหัตถกรรมจากผักตบชวา พบว่า คุณภาพผลงานของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุ่งศรี (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพจักสานเชิงธุรกิจโดยยึดชุมชนเป็นฐาน พบว่า การประเมินผลงานอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวามีรูปแบบที่ชัดเจนและง่ายสำหรับผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานด้านงานจักสานอยู่แล้ว ผลงานที่ได้จึงเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวา พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมผักตบชวา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา (2545) ที่พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุได้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุ โดยใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่ใกล้ตัว และวิทยากรที่มีในท้องถิ่น อีกทั้ง เป็นกิจกรรมที่ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเอง ครอบครัว และชุมชน จึงส่งผลต่อการตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดแรงจูงใจต่อการฝึกอบรมอาชีพอย่างมีความสุข

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุมีความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังพบว่า การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุจะเกิดผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ต้องอาศัยองค์ประกอบ ดังนี้ (1) สร้างบทบาทผู้นำชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อขับเคลื่อนการฝึกอบรมอาชีพของผู้สูงอายุในท้องถิ่นให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ (2) หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนหรือจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายในการประสานงานร่วมกันเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง (3) สำรวจความต้องการและการติดตามผลการฝึกอบรมอาชีพของผู้สูงอายุในแต่ละปี (4) สร้างเครือข่ายร่วมกับสถานประกอบการหรือร้านค้า ตลอดจนผู้จำหน่าย (5) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมอาชีพในจังหวัด นครราชสีมา มีส่วนร่วมเพื่อวางแผนร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง

ดังนั้น การฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ตลอดจนการสร้างความตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุให้เกิดการสร้างแรงจูงใจที่ดีต่อการปฏิบัติตนอยู่ในสังคม หรือการสร้างอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในชุมชน ทั้งนี้ ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องมีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาอาชีพภายในชุมชนให้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหัตถกรรมจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุต้องมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับ

บริบทของผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมได้อย่างสูงสุดด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพที่ลดผลกระทบจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา อาจใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น ในการจัดทำแผนดำเนินการ และกำหนดนโยบายหรือทิศทางการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่อง

1.2 องค์กรบริหารส่วนตำบลจรัลราชในพื้นที่ ควรมีจัดตั้งกลุ่มในการประสานงานหรือติดตามการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ตลอดจนเปิดช่องทางการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุผ่านทางเว็บไซต์ หอกระจายข่าว และกิจกรรมต่างๆ ในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพที่ลดผลกระทบจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุ และสื่อ วีซีดี (VCD) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการฝึกอบรมอาชีพกับกลุ่มอื่นที่ไม่เฉพาะเพียงผู้สูงอายุเท่านั้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการหรือบริบทของผู้ฝึกอบรมและชุมชนในท้องถิ่นนั้นได้ตามสภาพของการนำไปใช้

2.2 สร้างเครือข่ายในการทำงานที่เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานประกอบการ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการวิจัยรูปแบบและการพัฒนาหลักสูตร

ฝึกอบรมอาชีพโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึก และความหวงแหนต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

3.2 ควรมีการวิจัยผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพที่ลดผลกระทบจากผักตบชวาสำหรับผู้สูงอายุในระยะยาว เพื่อติดตามผลและขยายผลการพัฒนาหลักสูตรที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพ และความตระหนักในคุณค่าของผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุณี กลมสะอาด. (2554). การติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพฯ.
- ชุตติเดช เจียนคอน นวรัตน์ สุวรรณพ้อง ฉวีวรรณ บุญสุยา และ นพพร โหวธีระกุล. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, 41(3), 229–239.
- นพพรณพร อุทโธ. (2552). บทบาทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่มีต่อการพัฒนา ชุมชน การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ฟุ้งศรี ภักดีสุวรรณ. (2550). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพจักสานเชิงธุรกิจโดยยึดชุมชนเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ภูมิจิตร วงศ์สถิตย์. (2554). รายงานผลการวิจัยเรื่องสถานภาพ ความต้องการของผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2542). รายงานผลการวิจัย

- เรื่องโครงการส่งเสริมการผลิตอุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือนโดยใช้แรงงานผู้สูงอายุ. ลพบุรี.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2553). รายงานผลการวิจัยเรื่องโครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบ การส่งเสริมการทำงานแก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท. นครปฐม.
- สมศักดิ์ ประเสริฐสุข. (2554). จิตวิทยาการจัดการองค์การอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- ศุจิตรา ธนानันท์. (2552). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: ที พี เอ็น เพรส.
- ศุพัตรา ศรีสุวรรณ. (2545). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพทางไกลแบบสองทาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อาภิสรา น้อยบุรี. (2554). รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- Baoshan, Z., & Juan, L. (2011). Gender and marital status differences in depressive symptoms among elderly adults : The roles of family support and friend support. *Aging & Mental Health*, 15(7), 844–854.
- Beebe, S. A., Mottet, T. P., & Roach, K. D. (2004). *Training and development: Enhancing communication and leadership skills*. Boston, MA: Peterson Education.
- Bernardin, H. J. (2007). *Human resource management an experiential approach* (4th ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- Boulton-Lewis, G. M., Buys, L., & Lovie-Kitchin, J. (2006). Learning and active aging. *Educational Gerontology*, 32(4), 271–282.
- Bowles, L. T. (1981). Wear and tear: Common biological changes of aging. *Geriatrics*, 36(4), 77–86.
- Chao, S. F. (2011). Assessing social support and depressive symptoms in order Chinese adults: A longitudinal perspective. *Aging & Mental Health*, 15(6), 765–774.
- Du Plessis, K., Anstey, K. J., & Schlumpp, A. (2011). Older adults' training courses: Considerations for course design and the development of learning materials. *Australian Journal of Adult Learning*, 51(1), 161–174.
- Erber, J. T. (2005). *Aging and older adulthood*. Toronto, ON, Canada: Thomson Learning.
- Gagne, R. M. (1977). *The conditions of learning*. New York, NY: Holt, Rinehart and Winston.
- Landsfield, P. W. (1995). *Stress theories of aging* (2nd ed.). New York, NY: Springer.
- Lindeman, E. C. (1926). *The meaning of adult education*. New York, NY: New Republic.
- Lynton, R. P., & Pareek, U. (2011). *Training for development*. New Dehli, India: Sage Publications India Pvt Ltd.
- Mondy, R. W., Noe, R. M., & Premeaux, S. R. (2002). *Human resource development* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Werner, J. M., & DeSimone, R. L. (2006). *Human resource development* (4th ed.). Masson, OH: Thomson South-Western.
- Zastrow, C., & Kirst-Ashman, K. K. (2001). *Understanding human behavior and the social environment* (5th ed.). Belmont, CA: Brooks/Cole.

Translated Thai References

- Glomsaard, J. (2011). *The follow-up study of 150 hours vocational short course thai massage for health of Nonthaburi skill development center* (Unpublished master's thesis). King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok. [in Thai]
- Institute for Population & Social Research. (2010). *A study to find a pattern to promote the work to the elderly in rural areas*. Research Report, Nakhon Pathom, Thailand. [in Thai]
- Jiandon, C., Suwannapong, N., Boonshuyar, C., & Howteerakul, N. (2011). Quality of life of rural elderly in Wangnamkheaw District, Nakhon Ratchasima Province. *Journal Public Health*, 41(3), 229–239. [in Thai]

- Kasetsart University. (1999). *The project to promote the production industry in households using workers the elderly*. Research Report. Lop Buri, Thailand. [in Thai]
- National Statistical Office. (2014). *Report the results of the initial survey of the elderly in Thailand in 2014*. Bangkok, Thailand: n.p. [in Thai]
- Noiburee, A. (2011). *A model of short course vocational training program of Bangkok vocational training school* (Unpublished master's thesis). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. [in Thai]
- Pakdeesuwan, F. (2007). *A wickerwork business training course development using community-based approach* (Unpublished doctoral dissertation). Kasetsart University, Bangkok. [in Thai]
- Prasirtsuk, S. (2011). *Industrial organizational psychology management*. Bangkok, Thailand: Odianotto Publisher. [in Thai]
- Srisuwan, S. (2002). *The development of two-way distance vocational training model* (Unpublished doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok. [in Thai]
- Thananan, S. (2009). *Human resource development*. Bangkok, Thailand: TPN Place. [in Thai]
- Utto, N. (2009). *The study of the elderly's roles in Kalasin municipality: Community development, education, religion and culture* (Unpublished master's thesis). Rajabhat MahaSarakhm University, MahaSarakhm. [in Thai]
- Wongsatit, P. (2011). *The status, needs of the elderly and guidelines for the development of quality of life of the elderly in Khuean Ubolratana municipality, Ubolratana district, Khon Kaen province*. Research Report. Khon Kaen, Thailand. [in Thai]